

Pääkirjoitus - Ledare

MISTÄ MDP-ASIASSA ON KYSYMYS?
(*Worum geht es in der MDP-Frage?*)

Käsittelin nk. MDP-asiaa pääkirjoituksessani Defensor Legisin viime numerossa (nro 1/2000) lähinnä sen valossa, että suurehko asianajotoimisto Ruotsissa oli hiljattain liittynyt osaksi kansainvälistä tilintarkastusketjua, minkä seurauksena toimistossa toimineet asianajajat olivat eronneet Ruotsin asianajajaliitosta. Totesin myös, että tapahtunut antaa aiheen tehostaa MDP-kysymyksen seurantaan myös meillä. Olemme hiljattain saaneet uusia viitteitä siitä, että ilmiö on leviämässä myös Suomeen, mikä tekee asiasta kannaltamme entistä ajankohtaisemman.

MDP on lyhenne englanninkielisestä ilmaisusta 'multidisciplinary partnership'. Ilmaisulla tarkoitetaan eri ammattiryhmien välistä, yhteiseen omistajuuteen perustuvaa tai siihen rinnastettavaa muuta yhteistyömuotoa, jossa päätäntävaltaa käyttävät tai siihen osallistuvat muiden ammattiryhmien edustajat kuin asianajajat. Seuraavassa tarkoitan MDP:llä erityisesti asianajajien ja tilintarkastajien välistä kuvatuista yhteistyöistä.

MDP-kysymys on jo pitkään ollut kestopuheenaiheena monien maiden asianajajaliittojen ja kansainvälisten asianajajajärjestöjen kokouksissa. Niinpä esimerkiksi International Bar Association (IBA), Union Internationale des Avocats (UIA) ja Euroopan Yhteisön Asianajajaliittojen Neuvosto (CCBE) ovat kukin antaneet asiaa koskevat julkilausumat. Kaikissa näissä korostetaan sitä asianajajien riippumattomuuteen ja muihin perusarvoihin kohdistuvaa uhkaa, jonka MDP:t tuovat tullessaan. Jyrkimmän kannan asiassa on ottanut CCBE, jonka kannanottoa voidaan yleisesti ottaen lähinnä kuvata MDP-yhteisöt torjuvaksi. Jyrkkien MDP-vastaisten kannanottojen muodostumista laajemmin on osaltaan estänyt se, että eräiden maiden asianajajajärjestelmät eivät aseta esteitä MDP-pohjaiselle yhteistyölle. Näissä maissa MDP-yhteisöissä toimivat lakimiehet kuuluvat maansa asianajajaliittoihin.

MDP-yhteisöjen menestys markkinoilla on ollut vaihtelevaa. Kaikilla nk. Big 5-tilintarkastusketjuilla on kuitenkin nykyään omat "asianajotoimistot", jotka juristilukumäärällä mitattuna ovat samankokoisia maailman suurimpien asianajotoimistojen kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa n. 2.000 - 3.000 lakimiestä. Toistaiseksi tilintarkastusketjut eivät kuitenkaan ole onnistuneet tavoitteissaan saada hoitaakseen suurimpia ja vaativimpia toimeksiantoja. MDP-yhteisöt kilpailevatkin tällä hetkellä lähinnä pienten ja keskisuurten paikallisten liikejuridiikkaan suuntautuneiden asianajotoimistojen kanssa.

MDP-yhteisöjä vastustavat tahot yleisimmin vetoavat *yhtäältä* siihen, että MDP:t vaarantavat asianajajien riippumattomuutta ja *toisaalta* siihen, että tilintarkastajan ja asianajajan erilaiset roolit eivät sovi samaan yhteisöön. Pidetään sopimattomana, että tilintarkastajat, joiden tehtävänä on yhtiön tilien ja hallinnon asianmukaisuuden tarkastaminen, tarkastaisivat myös omaan yhteisöönsä kuuluvien asianajajien toimia heidän toimittuaan tarkastettavan yhtiön oikeudellisina neuvonantajina. Lisäksi korostetaan sitä, että kilpailuasetelma vääristyy tilintarkastajien pystyessä lakiin perustuvan asemansa johdosta käytännössä vaikuttamaan siihen, että heidän tarkastettavanaan oleva

yhtiö käyttää tilintarkastusyhteisöön kuuluvia asianajajia oikeudellisina neuvonantajinaan. MDP-yhteisöjen puolestapuhujat puolestaan korostavat tehokkuusnäkökohtia ja sitä ”asiakkaan etua”, joka heidän käsityksensä mukaan seuraa siitä, että asiakas voi saada kokonaisvaltaista palvelua ”yhdeltä luukulta”.

Asianajajaliittojen mahdollisuudet puuttua MDP-yhteisöihin liittyviin epäkohtiin ja vaaratekijöihin vaihtelevat suuresti ao. maan asianajajajärjestelmän rakenteesta riippuen. Ruotsin ja Suomen asianajajajärjestelmät ovat kahdessa suhteessa poikkeukselliset. *Ensiksi*, asianajajaksi hyväksytään vain *itsenäisesti* asianajotoimintaa harjoittavat lakimiehet, mikä estää muun kuin asianajotoimiston palveluksessa olevan lakimiehen pääsyn liiton jäseneksi. *Toiseksi*, meillä ei ole minkäänlaista monopoli-asemaa tai muita privilegioita, minkä seurauksena myös muut juristit kuin asianajajat voivat rajoituksetta toimia oikeudenkäyntiasiamiehinä ja antaa oikeudellista neuvontaa. Tästä seuraa, että myös tilintarkastustoimistot voivat Suomessa toimia vapaasti ”asianajoalalla” olematta asianajajaliiton jäseniä.

Asianajajajärjestelmämme rakenne on mahdollistanut sen, että meillä (kuten Ruotsissakin) tähän asti on omaksuttu täysin torjuva suhtautuminen MDP-yhteisöihin. Kehitys, jonka seurauksena jotkut asianajajat ovat valmiita eroamaan asianajajaliitosta voidakseen liittyä MDP-yhteisöön, antaa kuitenkin aihetta huoleen ainakin kahdessa suhteessa. *Ensiksi*, tällaisen kehityksen seurauksena kenties määrällisesti huomattavakin joukko asianajajia saattaa siirtyä liiton valvonnan piiristä kokonaan ammatillisen valvonnan ulkopuolelle. Tällainen kehitys olisi oikeusturvan kannalta arveluttavaa. *Toiseksi*, kehitys saattaa johtaa myös siihen, että asianajajille jää entistä pienempi osuus asianajotoimeksiantojen muodostamasta ”kakusta”.

Edellä kuvattu antaa aiheen käydä perusteellista ja laajapohjaista keskustelua MDP-asiasta Suomen Asianajajaliiton piirissä. On syytä korostaa, että ilmiö ei suinkaan koske pelkästään pääkaupunki-seutua, vaan pitkällä tähtäimellä kaikkia asutuskeskuksia, joissa tilintarkastustoimistoilla on toimipisteet. Keskustelua on käytävä juuri nyt. On olemassa riittävästi viitteitä siitä, että uhka on todellinen, mutta toisaalta meillä on vielä mahdollisuus arvioida tilanne ja tehdä tarvittavat johtopäätökset. Asiaa valmistellaan parhaillaan työryhmässä, joka tulee esittämään raporttinsa liittohallitukselle kuluvan kevään aikana. Asiaa käsitellään tämän jälkeen valtuuskunnan kokouksessa kesäkuussa.

Käytävän keskustelun ja sitä seuraavan kannanmuodostuksen ydinkysymyksenä on, antaako jo tapahtunut ja näköpiirissä oleva kehitys aiheen harkita asianajajajärjestelmämme rakenteiden muuttamista. Jos vastaus tähän on myönteinen, on erikseen harkittava, minkälaiseen järjestelmään silloin tulisi pyrkiä. Käytävällä keskustelulla tulee olemaan selkeitä liittymäkohtia siihen perinpohjaiseen ja moniulotteiseen keskusteluun, jota liiton piirissä viime keväänä käytiin oikeudenkäyntiasiamiehen kelpoisuusehdoista.

Tomas Lindholm